

15.10.12

לכב'

מר סרגיי שברדובסקי

ראש הקהילה היהודית

לוצק, ווהלין

אוקראינה

א.נ.

בשם ארגון יוצאי רז'ישץ והסביבה בישראל, הרשה לי להודות לך על הזמן והמפגשים הנעימים שהיו לנו יחד במשרדך בחודש ספטמבר האחרון.

מאד התרשמנו מפעולותיך החשובות למען הקהילה היהודית בלוצק ובסביבתה, ובעיקר ממסירותך לשימור המורשת היהודית בוהלין.

נגעה לליבנו התייחסותך לבית הקברות היהודי הישן ברז'ישץ ופעולות קהילתך בשנה האחרונה, לניקוי ושמירה על הקיים שם. אנו מודים לך מאד על פעולות אלו ומחזקים ידך להמשך פעולות מסוג זה.

בפגישותינו עם ראש העיר רז'ישץ מר אולג אלייביץ אלייב, הבנו שעתיד בית הקברות היהודי בעיירה איננו בטוח. ראש העיר הציע לנו לבקש ממועצת העיר ודרכו, להכריז על שטח בית הקברות ברז'ישץ כאתר מורשת היסטורי של העיר, כך יוכל להבטיח את קיומו של בית הקברות לאורך שנים וכן, לקבל תקציבים מהמדינה לשימור המקום.

כמו כן, ביקש ראש העיר מר אלייב שנארגן בנוסף מכתבי בקשה דומים מגורמים נוספים בעלי השפעה. בימים הקרובים אנו נעביר לראש העיר רז'ישץ מכתב בקשה ברוח זאת ועותק ממנו נעביר גם אליך. אנו מבקשים מאד שגם אתה, כראש הקהילה היהודית, תשלח למר אלייב בקשה דומה להכריז על שטח בית הקברות כאתר מורשת היסטורי של רז'ישץ.

לבקשתך לקבל פרטים לגבי מקום ומועד ההוצאה להורג של היהודים ברז'ישץ, יש בידנו עדות שמסר תושב רז'ישץ, מר ארקאדי קאלאפוסצ'ה, שהיה נוכח בזמן ובמקום ההוצאה להורג על יד רז'ישץ, ומסר את עדותו למר אולגרד י. ינקובסקי, תושב רז'ישץ לשעבר ממוצא גרמני.

העדויות של מר קאלאפוסצ'ה נמצאת בחוברת זיכרון "ווהלין היתה פעם ביתנו" שכתב מר אולגרד י. ינקובסקי בשפה הגרמנית, שנמצאת בארכיון השואה בברלין, ותורגמה לעברית במוזיאון "יד ושם" בישראל.

אנו שולחים במצורף, תרגום לשפות אוקראינית ורוסית של העדות הקשה הזאת, על מנת שתוכל להשתמש בה כמסמך חשוב בדרך להשגת ההכרזה המבוקשת, על בית הקברות ברז'ישץ, כאתר היסטורי של העיר.

תודה ואשמח לעמוד לעזרתך ככל הנדרש.

בכבוד רב,

אהרון גוטליב

יו"ר ועד ארגון יוצאי רז'ישץ והסביבה בישראל.

AHARON GOTLIEB
61/1 DEGANYA RD.
NETANYA 42376
ISRAEL

ארגון יוצאי רז'ישץ' (והלין) והסביבה בישראל
ראזשישטשער קאמיטעט אין ישראל
ROZYSZCZER COMMITTEE IN ISRAEL

היכל ווהלין, רח' כורזין 10, ת.ד. 804 גבעתיים, טל: 03-5717621
www.ROZYSZCZE.org

15.10.2012

Пану Сергію Олександровичу Швардовському

Голові єврейської громади м. Луцька Волинської області (Україна)

Шановний пане!

Від імені Організації вихідців з Рожища та околиць в Ізраїлі я хотів би подякувати вам за те, що приділили нам час і поговорили з нами у Вашому офісі у вересні цього року.

Ваша важлива діяльність на благо єврейської громади м. Луцька та околиць, і, перш за все, ваше віддане ставлення до збереження традицій євреїв Волині, справили на нас найсприятливіше враження.

Особливо нас зворушило Ваше тепле ставлення до старого єврейського цвинтаря у Рожищі, проведені вами заходи з прибирання та збереження кладовища. Ми дуже Вам вдячні і сповнені надії на те, що і надалі Ви будете продовжувати свою діяльність у цьому напрямку.

З розмови з головою міської ради Рожища паном Афганом Алієвичем Алієвим нам стало зрозуміло, що майбутнє єврейського кладовища в Рожищі поставлено під сумнів. Голова місцевої ради запропонував нам звернутися в міськраду і через неї оголосити територію єврейського цвинтаря історичним пам'ятником, щоб забезпечити існування кладовища на тривалий термін, а також отримати від держави бюджет на збереження пам'ятника.

Голова міськради пан Алієв також порадив нам заручитися подібними листами від різних

ארגון יוצאי רז'ישיץ' (והלין) והסביבה בישראל
ראזשישטשער קאמיטעט אין ישראל
ROZYSZCZER COMMITTEE IN ISRAEL

היכל ווהלין, רח' כורזין 10, ת.ד. 804 גבעתיים, טל: 03-5717621
www.ROZYSZCZE.org

впливових інстанцій. У найближчі дні ми надішлемо голові міськради лист із згаданим вище проханням, копію листа ми перешлемо Вам. Дуже просимо Вас, як голову єврейської громади, вислати панові Алієву подібне прохання про проголошення території єврейського кладовища в Рожищі історичною пам'яткою.

У відповідь на Ваше прохання про надання інформації про місце і час масового знищення євреїв в Рожище пропонуємо вам свідоцтво, передане мешканцем Рожища паном Аркадієм Калапущею, присутнім при розстрілі євреїв біля Рожища. Свідоцтво записано паном Олгардом І. Янковським, колишнім мешканцем Рожища німецького походження. Свідоцтво г-на Калапущі входить до меморіальної брошури "Волинь була нашим домом", складеної паном Олгардом І. Янковським на німецькій мові. Брошура зберігається в архіві Голокосту в Берліні. Її перекладено на іврит в музеї "Яд Вашем" в Ізраїлі.

Додаємо свідоцтво в перекладі на українську та російську мови, щоб Ви могли скористатися цим важливим документом для збереження єврейського кладовища в Рожищі та оголошення його історичною пам'яткою.

Заздалегідь вдячні і завжди до Ваших послуг.

З повагою,

Аарон Готліб, голова комітету

Організації вихідців з Рожища та околиць в Ізраїлі

Адреса:

Aharon Gotlieb

61/1 Deganya Rd., Netanya 42376, Israel

Адреса електронної пошти: gotlieb1@netvision.net.il

Телефон: + 972 9 8334202, + 972 54 4834 201

1.5.107/с

Перевод с иврита

Описание свидетеля событий 22 августа 1942 года в Рожище / Волынь

Автор: Аркадий Калапуца, Рожище

Перевод на немецкий: Олгард И. Янковский

Перевод на иврит: Юваль Мазор

*С любовью посвящается памяти моей бабушки Йеудит Мазор (Розенбаум)
(переводчик Юваль Мазор).*

План по уничтожению евреев был тщательно составлен и приведен в исполнение. Все еврейское население собрали в гетто, расположенном вблизи еврейского кладбища. Сюда же доставили евреев из соседних городков. Вокруг гетто натянули колючую проволоку и поставили охранять украинских полицаев. Евреи работали в городке Рожище.

Уже в июне 1942 года стало известно, что в районе Рожища готовится уничтожение евреев.

20 августа 1942 года евреев не послали на работу. В этот день в городе дежурили две бригады полицаев. Из соседнего городка Шелбо прислали несколько мужчин для проведения земельных работ – укладки гравия возле Копачивки, на дороге к Рожищу. Жителям сообщили, что готовится уничтожение евреев. В Рожище поселился страх.

22 августа, в 5:00 утра, я погнал нашу корову на пастбище возле реки Стыр. Через некоторое время из гетто послышались душераздирающие крики, а минут через 10-15 воцарилась тишина. Вскоре мы услышали шум мотора.

(Позже я узнал, что тишина воцарилась после возгласа раввина: "Если нас умиртвят одетыми, это человеконенавистничество. Если голыми – такова воля Господня". Мне рассказали об этом люди, жившие вблизи гетто).

Около 11:00 утра я привел корову домой и сел завтракать. К нам в дом явился полицейский; он велел мне взять лопату идти к месту сбора, на углу улицы. Там уже находились 14 мужчин под охраной полиции. Полицейский привел еще шестерых. Под надзором нас отвели к тому проклятому карьере.

Пока мы шли к карьере, нас снова и снова обгоняли автомобили, в каждом по четыре полицейских. В машинах ехали евреи – их везли на казнь.

Когда мы дошли до карьера, нас посадили вместе с мужчинами, которых уже привезли из Рожища и Шелбо, в пяти метрах от края карьера. Мы видели все, что там происходило. Никому не разрешали отходить.

Нашим глазам открылось ужасающее зрелище. В карьере не осталось ничего живого. Там выкопали могилы длиной в 50-60 см и глубиной в 70 см, на расстоянии двух метров одна от другой. У входа в карьер стояли два стола, несколько стульев и бочка пива. На столе лежали пулеметы. На стульях сидели 8-9 мужчин в форме Waffen SS, ждали следующей "партии". Карьер уже был наполовину заполнен трупами.

Грузовики везли людей, еще и еще. Их высаживали в 25 метров от карьера и заставляли раздеваться.

Полицейские (украинцы) выстраивали людей в колонны по шесть человек, не скупясь на удары, вели их к карьере и заставляли ложиться прямо на трупы.

Родители несли на руках малышей, взрослые держали за руки детей. Когда они укладывались на трупы, солдаты SS стреляли им в затылок из пулеметов. Закончив расстрел, они возвращались к столу, клали пулеметы, пили пиво и ждали следующих.

Если в карьере кто-то двигался или кричал, полицаи стреляли из ружей.

В районе 13:00 поток людей прекратился. Эсэсовцы разместились в двух грузовиках и уехали. Нас заставили перекидывать тела. В качестве компенсации каждому дали пакет с махоркой. Не знаю, что сделали с вещами убитых; я бежал оттуда в ужасе.

В тот день, 22 августа 1942 года, в карьере расстреляли 3870 евреев. Такое забыть нельзя.

- Свидетельство взято из мемориальной брошюры "Волынь была нашим домом", составленной Олгардом И. Янковским, немцем, в детстве проживавшим в Рожище. Оригинальная рукопись была найдена Сарой и Израэлем Цукерман в архиве Холокоста в Берлине, доставлена в Израиль и переведена на иврит Ювалем Мазором.
- Свидетель – житель Рожища, украинец, поневоле наблюдавший за уничтожением евреев.
- Переводчик на немецкий – автор брошюры О.И. Янковский, немец, в прошлом – житель Волыни, до начала войны проживал с матерью в Рожище. Затем уехал в Германию.
- Переводчик на иврит – потомок спасшейся жительницы Рожища в третьем поколении.

Переклад з івриту

Опис свідка подій 22 серпня 1942 року в Рожищі / Волинь

Автор: Аркадій Калапуца, Рожище

Переклад на німецьку: Олгард І. Янковський

Переклад на іврит: Юваль Мазор

З любов'ю присвячується пам'яті моєї бабусі Єудіт Мазор (Розенбаум)

(перекладач Юваль Мазор).

План по знищенню євреїв було ретельно складено і приведено у виконання. Все єврейське населення зібрали в гетто, розташованому поблизу єврейського кладовища. Сюди ж доставили євреїв із сусідніх містечок. Навколо гетто натягнули колючий дріт і поставили охороняти українських поліцаїв. Євреї працювали в містечку Рожище. Вже в червні 1942 року стало відомо, що в районі Рожища готується знищення євреїв. 20 серпня 1942 євреїв не послали на роботу. В цей день у місті чергували дві бригади поліцаїв. З сусіднього містечка Шелбо прислали кілька чоловіків для проведення земельних робіт - укладання гравію біля Копачівки, по дорозі до Рожища. Мешканцям повідомили, що готується знищення євреїв. У Рожищі оселився страх.

22 серпня, о 5:00 ранку, я погнав нашу корову на пасовище біля річки Стир. Через деякий час з гетто почулися несамовиті крики, а хвилини через 10-15 запанувала тиша. Незабаром ми почули шум мотора.

(Пізніше я дізнався, що тиша запанувала після вигуку равина: "Якщо нас повбивають одягненими, це людиноненависництво. Якщо големи - така воля Господня". Мені

розповіли про це люди, які жили поблизу гетто).

Близько 11:00 ранку я привів корову додому і сів снідати. До нас в будинок з'явився поліцай; він велів мені взяти лопату, йти до місця збору, на розі вулиці. Там вже знаходилися 14 чоловіків під охороною поліції. Поліцай привів ще шістьох. Під наглядом нас відвели до того проклятого кар'єру.

Поки ми йшли до кар'єру, нас знову і знову обганяли автомобілі, в кожному по чотири поліцай. У машинах їхали євреї - їх везли на страту.

Коли ми дійшли до кар'єра, нас посадили разом з чоловіками, яких вже привезли з Рожища і Шелбо, в п'яти метрах від краю кар'єра. Ми бачили все, що там відбувалося.

Нікому не дозволяли відходити.

Нашим очам відкрилося жахливе видовище. У кар'єрі не залишилося нічого живого. Там викопали могили довжиною в 50-60 см і глибиною в 70 см, на відстані двох метрів одна від одної. Біля входу в кар'єр стояли два столи, кілька стільців і бочка пива. На столі лежали кулемети. На стільцях сиділи 8-9 чоловіків у формі Waffen SS, чекали наступної "партії". Кар'єр вже був наполовину заповнений трупами.

Вантажівки везли людей, ще і ще. Їх висаджували в 25 метрах від кар'єру та примушували роздягатися.

Поліцаї (українці) вибудовували людей у колони по шість осіб, не скупуючись на удари, вели їх до кар'єру і змушували лягати прямо на трупи.

Батьки несли на руках малят, дорослі тримали за руки дітей. Коли вони укладалися на трупи, солдати SS стріляли їм у потилицю з кулеметів. Закінчивши розстріл, вони поверталися до столу, клали кулемети, пили пиво і чекали наступних.

Якщо у кар'єрі хтось рухався або кричав, поліцаї стріляли з рушниць.

В районі 13:00 потік людей припинився. Есесівці розмістилися в двох вантажівках і

поїхали. Нас змусили перекладати тіла. У якості компенсації кожному дали пакет з махоркою. Не знаю, що зробили з речами вбитих; я втік звідти в жаху.

У той день, 22 серпня 1942 року, в кар'єрі розстріляли 3870 євреїв. Таке забути не можливо.

- Свідцтво взято з меморіальної брошури "Волинь була нашим домом", складеної Олгардом І. Янковським, німцем, в дитинстві проживав в Рожищі. Оригінальний рукопис було знайдено Сарою та Ісраїлем Цукерман в архіві Голокосту в Берліні, доставлено в Ізраїль та перекладено на іврит Ювалем Мазором.
- Свідок - житель Рожища, українець, мимоволі спостерігав за знищенням євреїв.
- Перекладач на німецьку - автор брошури О.І. Янковський, німець, в минулому - житель Волині, до початку війни проживав з матір'ю в Рожищі. Потім виїхав до Німеччини.
- Перекладач на іврит - нащадок в третьому поколінні мешканки Рожища, що врятувалась.